

Απαντήσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου 2010

A1

Ο Γ. Ιωάννου αντλεί το υλικό του από τα δύσκολα παιδικά του χρόνια, τον κόσμο της προσφυγιάς, τη δίνη του πολέμου και της Κατοχής και από τις περιπέτειες της μεταπολεμικής περιόδου. Η μαρτυρία, το βίωμα, η εξομολόγηση, η έκφραση της υπαρξιακής αγωνίας και του αδιεξόδου τροφοδοτούν τα κείμενά του.

Ο Γ. Ιωάννου γεννημένος το 1927 αφηγείται τις επισκέψεις μιας Τουρκάλας στο σπίτι όπου διέμενε με την οικογένειά του στη Θεσσαλονίκη. Δίνοντας ως ημερομηνία της δεύτερης επίσκεψης το 1938 συμπεραίνουμε ότι όταν άρχισαν οι επισκέψεις θα ήταν περίπου 11 ετών. Αντλεί λοιπόν την ιστορία από τις παιδικές του μνήμες, αφηγείται σε α΄ πρόσωπο («στο κατώφλι μας», «εμείς πάντως», «δεν παραλείπαμε») μια οικογενειακή ιστορία. Ο κόσμος την προσφυγιάς με την αίσθηση μιας μικρής νοσταλγίας καθώς και οι μνήμες του ξεριζωμού, με την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 είναι διάχυτη στο έργο του Ιωάννου. Η οικογένεια είναι προσφυγική, ζει δίπλα «Στου Κεμάλ το σπίτι», «Δεν μας έφτανε ... στα πόδια μας», «Είχαμε αφήσει κι εμείς αμπελοχώραφα εκεί κάτω» αλλά και η Τουρκάλα έφυγε ως πρόσφυγας κι επανέρχεται στον τόπο που θεωρεί πατρίδα «την άλλη φορά ... γλώσσα». Όσον αφορά τη Θεσσαλονίκη, πλαισιώνει ως τόπος πολλά πεζογραφήματα του Ιωάννου. Το σπίτι του Κεμάλ Αττατούρκ βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη όπου σήμερα στεγάζεται το τουρκικό προξενείο. Ο τόπος προσδιορίζεται και πιο ειδικά από την αναφορά στο Ισλαχανέ, σημερινή οδό Αγ. Δημητρίου. Τέλος ο τρόπος ζωής των απλών ανθρώπων μεταφέρεται μέσα από διάφορες εικόνες όπως η φιλοξενία της οικογένειας στην παράξενη και μυστηριώδη επισκέπτρια «Εμείς δεν παραλείπαμε... ζητούσε». Πρόκειται για απλούς καθημερινούς ανθρώπους, ευαίσθητους, φιλόξενους.

B.1. α.

Πράγματι όπως παρατηρεί ο Βιστωνίτης «ο αφηγητής είναι η κυρίαρχη ατομική συνείδηση» στα πεζογραφήματα του Ιωάννου. Η μονοεστιακή ή μονομερής αφήγηση, στην οποία τα πάντα παρουσιάζονται μέσα από την οπτική γωνία ενός και μόνο προσώπου είναι μια μορφή αφήγησης που τον χαρακτηρίζει. Από την μια πλευρά ο αφηγητής-συγγραφέας παρακολουθεί από κοντά τα γεγονότα που αφηγείται χωρίς αυτό να είναι απόλυτο αφού συχνά η αφήγηση διατυπώνεται σε β΄ ή και γ΄ γραμματικό πρόσωπο.

Το παράδειγμα του κειμένου που μπορεί να στηρίξει την πρώτη διαπίστωση είναι η εισαγωγική πρόταση: «δεν ξαναφάνηκε εκείνη η μαυροφορεμένη γυναίκα ... της αυλής». Πρωταγωνίστρια λοιπόν είναι η μυστηριώδης επισκέπτρια που επισκέπτεται το σπίτι τους, πληροφορία που παρέχεται σχεδόν αιφνιδιαστικά αλλά ελκύει την προσοχή μας. Ο αφηγητής δηλαδή παρατηρεί, σχολιάζει, συμμετέχει αλλά δεν πρωταγωνιστεί. Όσον αφορά στην πρωτοπρόσωπη αφήγηση, αυτή πιστοποιείται από τις φράσεις «να της δώσουμε λίγο νερό», «στο κατώφλι μας», «υποπτευόμαστε». Συχνά όμως χρησιμοποιεί το γ΄ πρόσωπο «καθόταν ήσυχα ... σιγανά» αλλά και στις παρεκβάσεις που κάνει «το δέντρο ... πέτρα», «ο σιχαμένος ... λύπη της», «στο σπίτι αυτό ... ματαείδα».

B.1. β.

Βασικά χρονικά επίπεδα αφήγησης:

Γενικά το πεζογράφημα ξεκινάει από το πρόσφατο παρελθόν στο οποίο δεν ξαναφάνηκε η γυναίκα «Δεν ξαναφάνηκε η μαυροφορεμένη εκείνη γυναίκα» και με αναδρομική αφήγηση μετακινείται σταδιακά προς το παρελθόν παρουσιάζοντας καταρχήν μια οποιαδήποτε επίσκεψη της γυναίκας και στη συνέχεια, τη μία μετά την άλλη όλες τις επισκέψεις της από το 1936 ως και την τελευταία μετά τον πόλεμο. Καταλήγει στο παρόν όπου ο αφηγητής θα «παραφυλάει» νυχθημερόν για να εμποδίσει το χτίσιμο του «νέου εξαμβλώματος» και κλείνει με αναδρομική αφήγηση με τη διήγηση για το ψηφιδωτό και τα λόγια της γριάς «Στο σπίτι ... ματαείδα».

B.2.α.

- Κλεφτές ματιές → προσπαθεί να μην κινήσει υποψίες με παράξενη συμπεριφορά.
- Κάθεται τσακισμένη στο κατώφλι → η καταστροφή του σπιτιού την έχει καταρρακώσει, ήταν η μόνη σύνδεση με τα παιδικά της χρόνια, αισθάνεται να γκρεμίζεται το παρελθόν της, να χάνει τις ρίζες της.
- Είχε μαλακώσει την καρδιά → η οικογένεια συνειδητοποιεί ότι ήταν και η γυναίκα ξεριζωμένη πρόσφυγας, είχε ακολουθήσει την ίδια πορεία με αυτούς αλλά αντίστροφα. Κατανοούν τη νοσταλγία και τον πόνο της, τα αρχικώς καχύποπτα συναισθήματά τους μεταστρέφονται σε συμπόνια και κατανόηση.
- Κατάγυμνη αυλή → η αυλή χωρίς το πηγάδι και το δέντρο ή το σπίτι, χτυπημένη από την αγριότητα του πολέμου καθώς η Ιταλική βόμβα από τον πόλεμο του 40 σάρωσε τα πάντα μαζί και τις αναμνήσεις.
- Αφράτο μάρμαρο → σχήμα οξύμωρο, το μάρμαρο όμως επειδή ανήκει στο σπίτι που έχει σημαδευτεί με αναμνήσεις και βιώματα, εξειδανικεύεται. Όταν η νοσταλγία, η αγάπη και ο πόνος ποτίζουν το μάρμαρο, τότε αυτό γίνεται αφράτο.

B.2.β

Ειρωνεία «Το σπίτι είχε από καιρό παραδοθεί ... πονηρό μυαλό του». Στόχος της ειρωνείας είναι αρνητικά, εκφράζει την άποψή του για τη μοντέρνα αισθητική της τσιμεντοποίησης, την κερδοσκοπία των εργολάβων που δεν εκτιμούν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και υψώνουν παντού ακαλαίσθητα κτίρια. Εκπροσωπούν για τον αφηγητή την παρανομία και το κέρδος, είναι υπεύθυνοι για την άκριτη εισβολή νέων στοιχείων και την καταστροφή κάθε παραδοσιακού αγαθού και ηθικής αξίας.

Γ.1.α.

Λόγοι παραμονής στο κατώφλι: είναι διακριτική, δεν επιθυμεί να την αντιμετωπίσει καχύποπτα η οικογένεια με μια ενδεχομένως υπερβολική, παράξενη ή μελοδραματική συμπεριφορά, εκεί κυλιόταν πριν το εγκαταλείψει, αναζητά τις μνήμες της, τις ρίζες της.

Γ.1.β.

Πρόκειται για τη λύση του αινίγματος που τίθεται αρχικά για την ταυτότητα της γυναίκας. Η κοπέλα ήταν η κόρη του μπέη και έτσι δικαιολογείται η αρχοντική συμπεριφορά της. Αποσπάστηκε βίαια από τον τόπο της, και τα βιώματά της που αντιπροσωπεύουν το σπίτι – η αυλή και το πηγάδι. Όταν ο πόλεμος και η αστικοποίηση το κατέστρεψαν δεν έχει λόγο επιστροφής.

Δ.1.

Ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο:

- Τόπος: Θεσσαλονίκη,
- Συνοικισμοί που κατοικούν Εβραίοι – πρόσφυγες Κεμαλ,
- Απλές συνήθειες καθημερινών ανθρώπων «στεκόντουσαν ... αργία»,
- Εργολάβοι που παρουσιάζονται έτοιμοι να καταστρέψουν τα παλιά σπίτια για να «εξωραΐσουν» την πόλη,
- Αρνητική αντιμετώπιση εργολάβων,
- Αποψη αφηγητή για την μοντέρνα αισθητική της τσιμεντοποίησης.

Επιμέλεια: Μωυσιάδου Ελένη